

УДК 811.161.2'373.21'42: 808.51:159.95
DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.47.2>

ОЦІННІ МОВЛЕННЄВІ АКТИ В НАВЧАЛЬНОМУ ДИСКУРСІ EVALUATIVE SPEECH ACTS IN EDUCATIONAL DISCOURSE

Калько В.В.,
orcid.org/0000-0002-9394-1664
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри українського мовознавства і прикладної лінгвістики
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Дядюра Г.М.,
orcid.org/0000-0002-6710-941X
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та загального мовознавства
Черкаського державного технологічного університету

Кухарєва-Рожко В.І.,
orcid.org/0000-0001-6466-9115
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови та загального мовознавства
Черкаського державного технологічного університету

У статті комплексно проаналізовано оцінні мовленнєві акти навчального дискурсу, описано ефективність їхнього персуазивного впливу. Навчальний дискурс визначено як комплекс інституційно регламентованих і соціально стандартизованих ситуацій комунікативної взаємодії, що мають інформаційно-контролювальне й виховне спрямування від передавачів знань (викладачів, вчителів, навчальних текстів) на їхніх реципієнтів (студентів, учнів). Персуазивність кваліфіковано як факультативну текстово-дискурсивну категорію, орієнтовану на зміну поведінки, оцінок, поглядів.

Вивчення оцінної стратегії навчального дискурсу в соціолінгвістичному аспекті дало змогу зрозуміти, як мовні засоби аксіологічності функціують у контексті соціальних норм, культурних цінностей, ієрархічній соціально-рольовій комунікативній ситуації «учитель – учнівство».

Оцінні мовленнєві акти в навчальному дискурсі реалізують такі інтенції: інформативну, стимулювальну, прогностичну, орієнтувальну, розвивальну, контактну, персуазивну. Вони наділені могутнім мовленнєвим впливом, адже, по суті, спрямовані не лише на інтерпретацію досягнень, а й на спонукання здобувача до подальших дій. Їхня перлокутивна сила має вияв у впливі на почуття, відчуття й поведінку учнів. Позитивна оцінка підвищує навчальну діяльність, сприяє результативності процесу оволодіння знаннями, а негативна – може як стимулювати, так і викликати емоційну напругу. Персуазивна оцінна стратегія надавачів освітніх послуг орієнтована на створення мотивації й забезпечення пояснення результатів навчання. За ступенем вияву іллокутивної сили значна частина експресивів у навчальному дискурсі є непрямыми мовленнєвими актами, адже адресант реально повідомляє адресату більше, аніж було сказано, бо має на меті регулювання освітньої активності індивіда.

Ключові слова: оцінні мовленнєві акти, прагматика, іллокуція, перлокуція, експресив, персуазивність, дискурс.

This article comprehensively analyzes evaluative speech acts within educational discourse and describes the effectiveness of their persuasive impact. Educational discourse is defined as a complex of institutionally regulated and socially standardized situations of communicative interaction between knowledge transmitters (lecturers, teachers, educational texts) and their recipients (students, pupils), which are informational-control and educational in orientation. Persuasiveness is qualified as a facultative textual-discursive category aimed at changing behavior, evaluations, and views.

The study of the evaluative strategy of educational discourse from a sociolinguistic perspective has made it possible to understand how linguistic means of axiologicality function within the context of social norms, cultural values, and the hierarchical socio-role communication situation of «teacher – learner».

Evaluative speech acts in educational discourse realize the following intentions: informative, stimulating, predictive, orienting, developmental, contact, and persuasive.

Evaluative speech acts in educational discourse possess a powerful communicative influence, as, in essence, they are directed not only at interpreting achievements but also at stimulating the learner towards further actions. Their perlocutionary force is to influence students feelings, perceptions, and behavior. Positive evaluation enhances learning activities and contributes to the effectiveness of the knowledge acquisition process, while negative evaluation can either stimulate or cause emotional tension. The persuasive strategy of educational service providers is focused on creating motivation and explaining learning outcomes. In terms of the degree of illocutionary force, a significant portion of expressive in educational discourse are indirect speech acts, as the addressee actually communicates more to the recipient than was explicitly stated, aiming to regulate the individual's educational activity.

Key words: evaluative speech acts, pragmatics, illocution, perlocution, expressive, persuasiveness, discourse.

Постановка проблеми. Проблеми результативної міжособистісної та професійної взаємодії належать до ключових питань у соціології,

соціолінгвістиці, прагматиці, психології, педагогіці тощо, адже соціальний аспект переконливого впливу можливий лише за умов комфорт-

ного й ефективного спілкування [13, с. 711]. Навчальний дискурс – особлива форма комунікативної діяльності, у якій вагомість персуазивних стратегій задля реалізації поставленої мети є яскраво вираженою.

Персуазивність пов'язана з вербальними й невербальними сигналами та обов'язково передбачає запрограмований намір впливати. Одним із важливих засобів впливу в педагогічному спілкуванні є оцінні мовленнєві акти, які можемо кваліфікувати як інструменти стимулювання навчальної діяльності. Дослідники наголошують на перевагах вербального оцінювання, яке не лише надає інформацію про навчальний прогрес дитини, а й націлює, мотивує, заохочує старанніше працювати, запобігає сегрегації, підвищує впевненість у собі [16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У лінгводидактиці досліджено структуру, основні складники й категорії навчального дискурсу, обґрунтовано технології навчання й оцінювання, проаналізовано дискурсивні особливості учителя й учнів (О. О. Біляковська, Н. Б. Голуб, С. О. Караман, А. В. Нікітіна, Н. М. Остапенко, М. І. Пентилук, О. М. Петрук, О. М. Семенов, Л. Д. Шевчук й ін.). Вербальна оцінка, фіксуючи не лише результат, а й зусилля учня, демонструючи конкретні досягнення, тактовно вказуючи на способи усунення недоліків, дає змогу навіть слабшим школярам відчувати успіх і природне бажання вдосконалюватися [9, с. 468–469]. У психології описано сприйняття оцінки як складний когнітивний, емоційний процес, під час якого людина інтерпретує сторонню оцінку про свої дії, результати чи саму себе (І. Ф. Аршава, Дж. М. Барч, Д. Гопкінз, Н. В. Гриньова, Л. О. Калмикова, Р. Келіпелл, О. В. Савченко, П. Скотт, Дж. М. Фергюсон, Н. Ф. Шевченко й ін.). За даними психологів, дві третини часу на уроці вчитель присвячує активній комунікативній діяльності, виділяючи більшість часу поясненню навчального матеріалу й досягнень учнів [4, с. 21], а вербальне оцінювання – важкий і тривалий процес, і головне його правило – подавати інформацію в позитивному, а не в негативному світлі, допомогти, дати шанс на подальший розвиток [3, с. 136]. У мовознавстві також спостерігаємо актуалізацію уваги до проблем вивчення персуазивного впливу в різних типах дискурсу (Ф. С. Бацевич, О. В. Бабири, І. О. Голубовська, Т. А. Космеда, О. М. Красненко, Ю. П. Маслова, Т. В. Циліорик, Д. Д. Харитонова й ін.). Аргументація, яка трансформує комунікативний акт у процес доведення істинності та доцільності [2, с. 21], потребує інтенсифікації впливу, яку й забезпечують експресиви, перетво-

рюючи раціональні докази на емоційно забарвлені переконання, що змушує слухачів не просто реагувати, а й ідентифікувати себе відповідно до погляду мовця [2, с. 20]. Цілком погоджуємося з думкою Ю. П. Маслової, що персуазивний дискурс – це експліковане інформаційне поле, що охоплює простір фактів, доказів, зрепрезентоване релевантним змістом, де аргументами є вербальні засоби увиразнення тексту й невербальні семіотичні ресурси, що мають емоційний соціально-орієнтований вплив на реципієнта [8, с. 36]. Утім, особливості персуазивного потенціалу оцінних мовленнєвих актів та їхня перлокуція в навчальному дискурсі й досі не отримали належної уваги в лінгвопрагматичі.

Постановка завдання. Мета статті – комплексний аналіз оцінних мовленнєвих актів навчального дискурсу як засобів персуазивного впливу, опис їхньої основних інтенцій і функцій. Матеріалом дослідження послуговували оцінні висловлення, вилучені методом залученого спостереження з навчального дискурсу вчителів та викладачів. Для реалізації поставленої мети було використано метод прагматичного аналізу, який уможливив опис оцінних висловлення як мовленнєвих актів, наділених не лише аксіологічним потенціалом, а й потужних засобів персуазивного впливу, дав змогу виявити їхню прагматичну специфіку, установити експліковані й імпліковані іллокуції в навчальному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. Ефективність навчального дискурсу, його персуазивність залежить від комунікативних стратегій – оптимальної реалізації намірів мовця щодо досягнення конкретної мети, контролю й вибору дієвих ходів спілкування і видозміни в конкретній ситуації [1, с. 133]. Він є інституційно й соціально стандартизованою ситуацією комунікативної взаємодії, що має контролювальне й виховне спрямування, один із вагомих його інструментів – оцінна стратегія – складник інтенційної програми навчального дискурсу, який виражає ставлення адресанта (надавача освітніх послуг) до досягнень адресанта (здобувача освіти), його поведінки за відносною шкалою «краще – так само добре – нейтрально – так само погано – гірше» з метою підвищення результативності навчання. Оцінна стратегія в навчальному дискурсі спрямована на позитивну аксіологічність, її реалізують мовленнєві акти експресиви, які виражають психологічний стан мовця, його емоційну напругу, реакцію на події [10, с. 6; 6, с. 21], й прагматично спрямовані на зміну й коригування системи оцінок у свідомості комуніканта [5, с. 489]. Їхня іллокутивна сила – схвалення чи невдоволення, намір

пом'якшити критику, зберегти «статус обличчя» співрозмовника.

Оцінні мовленнєві акти в освітньому процесі, з одного боку, спрямовані на оцінку минулих дій, вчинків, досягнень, а з іншого – орієнтовані в майбутнє, оскільки передбачають розгортання комунікації, яку опосередковано сприймає адресат. Це водночас і реакції на навчальні здобутки, і регулювання освітньої діяльності, і вплив на міжособистісні взаємини й чуттєво-емоційний стан школярів. Оцінні висловлення, як слушно зауважує Т. А. Космеда, передбачають як обов'язкові компоненти – об'єкт, мотив оцінки, оператори – засоби вираження, так і факультативні – суб'єкт, оцінні предикати [7, с. 270]. Експресиви репрезентують взаємозалежність суб'єкта оцінки як члена соціуму, об'єкта оцінки як значущого елемента соціуму, суспільних норм і стереотипів із закріпленою за ними функцією підстави для оцінювання [11, с. 29]. У навчальному дискурсі об'єктом оцінки є навчальні досягнення учнів: знання, уміння, навички, ставлення, цінності. Мотив оцінки – усвідомлена професійна потреба дати належну характеристику освітній діяльності здобувачів освіти, висловивши позитивне, нейтральне чи негативне ставлення до результатів навчання, спрямована на визначення їхнього навчального поступу й підвищення ефективності навчання. Оцінні оператори – лексичні й граматичні мовні засоби. Суб'єктом оцінювання в навчальному дискурсі є вчитель, який застосовує рекомендовані критерії й забезпечує зворотний зв'язок. Оцінні предикати – це присудки, які виражають суб'єктивну оцінку. Цілком аргументовано вирізняти ще один компонент у структурі оцінних висловлень – реципієнта з тим поправним коефіцієнтом, що він – обов'язкова умова аксіологічної комунікативної ситуації [11, с. 79]. Реципієнтом в навчальному дискурсі є здобувач освіти, який одночасно і отримувач, й інтерпретатор повідомлення. Інтерпретація оцінного висловлення залежить від багатьох чинників: вербального наповнення, комунікативної ситуації, інтонації, контексту спілкування, індивідуальних особливостей адресата. У навчальному дискурсі експресиви часто містять не лише позитивну оцінку теперішнього результату, а й непряме вказування на попередні недоліки, пор.: *Сьогодні відповідь набагато краща*. Така імпліцитність змісту впливає на сприйняття висловлення учнями.

Дж. Сьорль зауважує, що експресиви, імовірно, чи не єдиний клас висловлень, для якого відповідність між словами й світом не має значення, адже мовець не прагне підлаштувати реальність до слів або слова до світу дійсності [15, с. 98]. Могутня

персуазивність притаманна предикатам, педагоги часто підсилюють впливовість експресивів, уживаючи мовні одиниці зі значенням обізнаності (*знаю, розумію, пам'ятаю, помічаю, здогадуюся* тощо) й упевненості (*упевнений/упевнена, переконаний/переконана, не сумніваюся, не маю ані найменшого сумніву, вірю* тощо). Вони вказують на те, що мовець вважає інформацію істинною, адже їхня семантика містить вихідний, фоновий смисл, у якому зазвичай ніхто не сумнівається. Фактивний предикат *знати*, близьке до нього за змістом дієслово зорового сприйняття *бачити*, емотив *радіти*, ментальний предикат *вірити*, вживаючись у пропозиційній частині оцінних висловлень, задовольняють базову потребу індивіда в довірі, визнанні, вони не просто констатують факт, а перформативно працюють як акти навіювання, програмуючи свідомість респондента на досягнення результату, пор.: *Я знав/знала, що ти впорасишся; Я бачу, як ти стараєсишся; Рада бачити, що ти вправно працюєсиш; Щиро радію твоїм успіхам; Знаю, ти впорасишся з цим складним завданням; Я вірю в твої сили; Вірю, що незабаром ти отримаєсиш кращу оцінку*. Ці дієслова можна вважати мовними тригерами, які запускають й підтримують ефект Розенталя. Ще в 1968 році Г. Розенталь і Л. Джекобсон провели експеримент, результати якого довели, що учень, якого вчитель вважає розумним і має позитивні очікування щодо його навчальної діяльності, поступово показує кращі результати успішності [14, с. 22]. Перлокутивний ефект таких мовленнєвих актів залежить від того, настільки пропозиційна інформація відображає реальний стан успішності учня й якою мірою зміст висловлення відповідає тому, що думає адресат (умова щирості).

Прагматично оцінні висловлення надавачів освітніх послуг спрямовані на:

1) інформування про позитивні зміни в навчальній діяльності школярів: *Ти швидко вчишся!; З кожним днем ти працюєсиш усе краще; Сьогодні вже краще; Твоя праця дає результати; Добре, але треба ще підучити; Ти робиши значні успіхи; Хороша робота, але я знаю, що ти здатен на більше;*

2) констатування факту навчальних досягнень здобувачів: *Чудова робота; Молодець!; Розумничка!; Ти чудово засвоюєсиш матеріал; Ай молодець, я так і знала, що правильно напишеш; Відмінно!; Це перемога;*

3) м'яке спонукання до навчальної діяльності: *Ще трішки зусиль, і все вийде; Добре, але зверни увагу на помилки; Будь ласка, будь уважнішим, і ти досягнеш успіху; Старайся, у тебе все вийде; Знаю, ти зможеш краще;*

4) повідомлення про позитивний психоемоційний стан адресанта, зумовлений навчальною діяльністю учнів: *Щиро рада за тебе; Твій твір приніс мені багато радості; Насолоджувалася твоєю презентацією; Захоплююся твоєю майстерністю читати вірші; Дивуюся твоїй працездатності! Так тримати.*

У таких висловленнях представлено як експліцитну оцінку, виражену за допомогою лексичних, граматичних, стилістичних мовних засобів, яка слугує прагматичним маркером конструктивної комунікативної взаємодії, так і імпліцитну, створену через підтекст висловлення, метафору, порівняння, що дає змогу сприймати помилки як етап навчання і сприяє внутрішній мотивації, створенню довірливої, партнерської, кооперативної атмосфери спілкування.

Ч. Стівенсон наголошував на персуазивному потенціалі оцінних висловлень, які покликані спонукати слухача до дій, переконати в чомусь, бо аксіологічність не лише викликає в адресата певний психологічний стан, а й відображає прагматичний аспект знакової ситуації [17, с. 177]. Іллокутивна сила оцінних висловлень в навчальному дискурсі наділена регулятивним потенціалом, адже «кваліфікуючи вчинок як хороший, ми надаємо своєму висловленню іллокутивну силу похвали; якщо називаємо вчинок правильним, то лише стимулюємо реципієнта до адекватної поведінки / реакції» [11, с. 22].

Перлокутивна сила оцінних мовленнєвих актів орієнтована на персуазивний вплив; адресат, сприймаючи його, перевіряє на адекватність, проєктує на власну оцінку і, як наслідок, дієво й емоційно реагує. Вона пов'язана зі складністю інтерпретування: висловлення конструктивної критики, указівка на помилки, а не лише загальна похвала часто призводять до неоднозначного розуміння змісту оцінного висловлення здобувачами освіти.

Виразною особливістю оцінних мовленнєвих актів є інтенсифікація ступеня вияву навчальних досягнень адресата. Із цією метою надавачі освітніх послуг використовують загальнооцінні (*добре, відмінно, супер, прекрасно, неповторно, чудово, зразково, неперевершено, надзвичайно* тощо) й частковооцінні (*наполегливий, розумно, вдало, старанно, вправно* тощо) лексичні засоби. Вирішальна роль у вираженні оцінки належить прислівникам і прикметникам, які семантично наділені здатністю виражати ознаки градуїовано. У таких висловленнях часто наявні інтенсифікатори, які додають стратегії оцінювання переконливості, емоційності, підкреслюючи позитивне (*надзвичайно, дуже, грандіозно*) чи негативне

(*майже, трохи, мало, не зовсім*): *Ти робиш це дуже добре; Цілком правильна думка; Майже ідеально; Прикра помилка; Мало докладаєш зусиль.*

Ураховуючи особливості інституційної комунікативної взаємодії «учитель – учнівство», її прагматичну спрямованість, оцінні мовленнєві акти реалізують такі інтенції: інформативну – повідомляє школярам про стан навчальних досягнень, напр.: *Невеликий прогрес щодня дає великі результати; Невдача – це шлях до успіху*; стимулювальну – активізує внутрішні й зовнішні мотиви до навчання, спонукає до підвищення навчальної діяльності, пор.: *Не намагайся бути ідеальним. Просто спробуй бути кращим, ніж ти був учора; Треба попрацювати додатково над такими завданнями*; прогностичну – ставить перед учнями цілі й завдання, визначаючи як поточний стан успішності вплине на майбутнє: *Ти докладаєш багато зусиль – у тебе все вийде; Не все вдалося, наступного разу буде краще*; орієнтувальну – дає змогу учасникам освітнього процесу відстежувати динаміку результатів навчання: *Ти стаєш кращим. Тепер тебе ніщо не зупинить; Треба ще раз повторити цю тему*; розвивальну – мотивує учнів до самовдосконалення: *Сьогодні дев'ять балів! Старайся!; Треба попрацювати додатково над такими завданнями*; контактну – сприяє установленню й підтримці гармонійних стосунків між учасниками освітнього процесу; персуазивну – адресант впливає за допомогою оцінки на реципієнта, змінюючи його погляди, поведінку, ставлення.

За ступенем вияву іллокутивної сили значна частина експресивів у навчальному дискурсі є непрямими мовленнєвими актами, у яких «адресант реально повідомляє адресату більше, аніж було сказано» [5, с. 151], бо вони мають на меті регулювання поведінкової активності індивіда, соціального суб'єкта та виконують інтеграційну функцію в соціумі [10, с. 205]. Для оцінних висловлень властива полііллокутивність, бо імпліцитні смисли в процесі комунікативної взаємодії набувають усвідомленого вираження: експресив + комісив: *Ти стаєш кращим. Тепер тебе ніщо не зупинить*; експресив+ репрезентатив: *Ти сміливіший, ніж підозрюєш, сильніший, ніж здаєшся, і розумніший, ніж ти думаєш*; директив + репрезентатив: *Старайся, ти можеш*; репрезентатив + комісив: *Ти докладаєш багато зусиль – у тебе все вийде*; репрезентатив + експресив + комісив: *Я знаю, що це важко, але ти впораєшся*; директив + експресив + комісив: *Не намагайся бути ідеальним. Просто спробуй бути кращим, ніж ти був учора*. Досить ефективною додатковою іллокутивною силою експресивів є комісив, який

у процесі переконання сприяє створенню довіри, упевненості, переводить мовлення в площину майбутнього позитивного результату. Вживаючи їх, педагог формує у свідомості школярів чітку позитивну картину майбутнього, адже, уже діючи зараз, можна отримати успішні навчальні досягнення.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Оцінні мовленнєві акти в навчальному дискурсі наділені могутнім мовленнєвим впливом, адже, по суті, спрямовані не лише на інтерпретацію досягнень, а й на стимулювання здобувача до подальших дій. Їхня перлокутивна сила – впливати на почуття, відчуття й поведінку

учнів. Позитивна оцінка підвищує навчальну діяльність, сприяє результативності процесу оволодіння знаннями, а негативна – може як стимулювати, так і викликати емоційну напругу. Персуазивна оцінна стратегія надавачів освітніх послуг орієнтована на створення мотивації й забезпечення пояснення результатів навчання, корекцію помилок, вона є інструментом досягнення навчальної мети. Її ефективність залежить від усвідомлення учнем змісту оцінного висловлення, так і форми його вираження. Порушена проблема відкриває широкі перспективи проведення цільових соціолінгвістичних досліджень навчального дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2009. 376 с.
2. Бортун К. О. Персуазивність у сучасному мовознавстві: риторичний та аргументативний виміри. *Закарпатські філологічні студії*. 2025. Вип. 44. Т. 1. С. 17–22. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2025.44.1.2>
3. Гопкінз Д. Оцінювання для розвитку школи / пер. з англ. Г. Вець. Львів : Літопис, 2003. 256 с.
4. Калмикова Л. О., Калмиков Г. В., Лапшина І. М., Харченко Н. В. Психологія мовлення і психолінгвістика. Київ : Фенікс, 2008. 245 с.
5. Калько В. В. Українські паремії: семантика, синтактика, прагматика. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2019. 562 с.
6. Кондратенко Н. Комунікативно-прагматичний потенціал мовленнєвих актів вираження глорифікації в семантико-текстуальній лінгвістичній експертизі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2023. № 37. С. 17–25. DOI 10.31652/2521-1307-2023-37-17-25
7. Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: формування і розвиток категорії оцінки. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 345 с.
8. Маслова Ю. П. Персуазивність газетного дискурсу сучасної України воєнного періоду. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 18 (86). С. 33–36. DOI: 10.25264/2519-2558-2023-18(86)-33-36.
9. Петрук О. Вербальне оцінювання: теоретичні засади та реалізація в освітній практиці. *The 12th International scientific and practical conference «Modern directions of scientific research development»*, May 18–20. 2022. С. 464–469.
10. Приходько Г. І. Способи вираження оцінки в сучасній англійській мові. Запоріжжя : ЗДУ, 2001. 362 с.
11. Степаненко М. І., Дейна Л. В. Суб'єктивна та об'єктивна оцінка в українському щоденниковому дискурсі. Полтава : Дивосвіт, 2018. 268 с.
12. Шкіцька І. Ю. Аргументами в маніпулятивній стратегії позитиву. *Науковий вісник Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Серія : Філологічні науки*. Луцьк : Вид-во Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2011. № 2. Ч 1: Мовознавство. С. 74–77.
13. Mey J. L. Pragmatics: Overview. *Concise Encyclopedia of pragmatics*. Second edition / ed. J. L. Mey. N. Y.: Elsevier Ltd, 2009. P. 706–798.
14. Rosenthal R, Jacobson LF. Teacher Expectation for the Disadvantaged. *Scientific American*. 1968. Vol. 218 № 4. P. 19–23.
15. Searle J. R. How Performatives Work. *Essays in Speech Act Theory*. Amsterdam, Philadelphia : Benjamins, 2001. P. 85–107.
16. Sijko K., Walczak A., Wiszejko-Wierzbicka D. Systemy oceniania w szkole – prawo i praktyka, Warszawa : IBE 2011 URL: <https://produkty.ibe.edu.pl/docs/raporty/ibe-ee-raport-systemy-oceniania-w-szkole-prawo-i-praktyka.pdf> [dostęp: 11.02.2024]
17. Stevenson C. L. Ethics and Language. New Haven: Yale University. Press, 1944. 338 p.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 23.06.2026
 Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.07.2026
 Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.08.2026